

**PROGRAM OLIMPIADY OGÓLNOPOLSKIEJ
WIEDZY O RODZINIE**

Terminarz Olimpiady Wiedzy o rodzinie:

Rok szkolny 2022/23

Termin zawodów szkolnych:	16.11.2022 r.
Termin zawodów okręgowych:	01.03.2023 r.
Termin zawodów centralnych:	19.04.2023 r.

Rok szkolny 2023/24

Termin zawodów szkolnych:	listopad 2023 r.
Termin zawodów okręgowych:	marzec 2024 r.
Termin zawodów centralnych:	kwiecień 2024 r.

Rok szkolny 2024/25

Termin zawodów szkolnych:	listopad 2024 r.
Termin zawodów okręgowych:	marzec 2025 r.
Termin zawodów centralnych:	kwiecień 2025 r.

Tematyka olimpiady ogniskuje się wokół wartości rodziny i małżeństwa oraz funkcjonowania ucznia jako członka rodziny, a w przyszłości osoby pełniącej rolę małżonka i rodzica.

Olimpiada stwarza uczestnikom przestrzeń do refleksji nad wartościami i celami w ich życiu. Udział w Olimpiadzie stanowi także okazję do namysłu na temat wyborów życiowych w aspekcie życia osobistego, zawodowego i społecznego oraz pogłębiania wiedzy związanej z funkcjami rodziny. Główne wątki tematyczne Olimpiady nakierowane są na rozwój kompetencji komunikacyjnych, społecznych i budowanie satysfakcjonujących relacji koleżeńskich, przyjacielskich i partnerskich związanych z założeniem rodziny. Realizacja koncepcji Olimpiady pozwalać będzie na rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów związanych z okresem dorastania i wyborem drogi życiowej.

Celem Olimpiady jest przede wszystkim promowanie wartości małżeńsko-rodzinnych, oraz zbliżanie się do wartości dobra, prawdy, przyjaźni i miłości. Znajomość zakresu zagadnień umożliwi uczestnikom lepsze zrozumienie siebie i otoczenia. Zmusi do poszukiwania i udzielania odpowiedzi na pytania o istotę człowieczeństwa, sens i cele życiowe.

Założeniem Organizatora jest ponadto rozwijanie umiejętności pracy w zespole, komunikowania oraz porozumiewania się, tak dziś koniecznej i pożądanej.

Na każdym etapie zawodów uczestnicy pracują w zespołach 2-osobowych; w związku z tym muszą ze sobą współpracować, wzajemnie uzupełniać się, wypracowywać kompromisy i słuchać się nawzajem. Powyższe umiejętności przydadzą się młodzieży dla dobrego funkcjonowania w przyszłości ich małżeństwa i rodziny.

1. Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na I etapie Olimpiady

Etap zawodów szkolnych polega na rozwiązaniu przez uczestników testu jednokrotnego wyboru, składającego się z 30 pytań. Na tym etapie uczestnicy będą musieli wykazać się znajomością przepisów prawa polskiego (w tym konkordatowego) dotyczącego w szczególności: małżeństwa i rodziny, możliwości pomocy osobom dotkniętym przemocą, praw i obowiązków rodziców oraz dzieci. Przygotowując się do testu uczestnicy pogłębia wiedzę związaną z funkcjonowaniem rodziny, usystematyzują ją w zakresie pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich. Będą mieli też okazję do uporządkowania posiadanej już wiedzy i umiejętności zdobytych na różnych przedmiotach w szkole.

Zakres treści kształcenia uwzględnionych w teście pobudzi do refleksji nad podejmowaniem odpowiednich decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej, małżeństwa i rodziny.

Zakres problematyki, na bazie której będzie opracowany m.in. test:

- macierzyństwo i ojcostwo;
- prawodawstwo dotyczące rodziny;
- formy, zasady i warunki zawarcia małżeństwa;
- prawa i obowiązki małżonków, rodziców i dzieci; obowiązki państwa
- przemoc w domu, profilaktyka, możliwości uzyskiwania pomocy;
- separacja i rozwód - rozróżnienie;
- adopcja i rodzina (piecza) zastępcza;
- obowiązki państwa wobec rodziny;
- instytucjonalna pomoc rodzinie w trudnych sytuacjach (choroby, ubóstwa, bezrobocie, zachowań ryzykownych, problemów psychicznych i społecznych)
- konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie: małżeństwo, rodzina, rodzicielstwo;

Bibliografia:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, (Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski*, Pallottinum 1984, kan. 1055-1165.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.* (Tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1359).
- Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.* (Dz. U. z 1991, nr 120. poz. 526. z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych* (Tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 615).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2004 r. nr 64, poz. 593 z późn. zm.).
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r.* (Tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 447).

2. Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na II etapie Olimpiady

Na etapie Okręgowym uczniowie (2-osobowy zespół) przygotowują prezentację lub film na wybrany temat z listy 10 tematów ogłoszonych każdego roku szkolnego przez Komitet Główny Olimpiady. Po ich omówieniu, członkowie Komisji zadają 3 pytania dotyczące przedstawianej prezentacji lub filmu. Celem zadawanych pytań jest m.in. sprawdzenie samodzielności wykonania prezentacji lub filmu przez zespół.

Uczestnictwo w II etapie Olimpiady umożliwi rozwijanie następujących umiejętności:

- kształtowania pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego, osób niepełnosprawnych i chorych, poszanowanie godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w rodzinie;
- rozumienia znaczenia zawarcia i trwałości małżeństwa dla dobra rodziny;
- kształtowania pozytywnego stosunku do wartości i pojęć takich jak: przyjaźń, akceptacja i szacunek w relacjach międzyludzkich;
- przedstawiania wizji swojego małżeństwa i opisywania fundamentów na których powinno się ono opierać;
- poszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł;
- posługiwania się technologiami informacyjnymi;
- rozwiązywania problemów w twórczy sposób;
- efektywnego działania w zespole;
- prezentowania własnego punktu widzenia i brania pod uwagę poglądów kolegi/koleżanki;
- kształtowania w sobie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów;
- komunikowania uczuć i budowania prawidłowych relacjach w rodzinie i grupie społecznej;
- poprawnego posługiwania się językiem ojczystym;
- rozwijania wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej;

- zdobywania umiejętności, formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów;
- doskonalenia umiejętności myślowo-językowych takich jak: formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, posługiwanie się przykładami itp.;
- wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz dokumentowania swojej pracy;
- stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Powyższe umiejętności będą sprzyjały wspieraniu rozwoju moralnego i kształtowaniu hierarchii wartości, uświadomieniu roli rodziny w życiu człowieka, promowaniu trwałych związków, których podstawą jest więź emocjonalna, odpowiedzialność, efektywne sposoby komunikowania i wzajemne zrozumienie.

Zakres problematyki, stanowiącej podstawę do tworzenia tematów prezentacji lub filmu:

1. Rodzina – to drużyna.
2. W rodzinie siła
3. Konflikt pokoleń; przyczyny i sposoby rozwiązywania konfliktów.
4. Rodzina niepełna.
5. Rola autorytetów w życiu człowieka.
6. Zagrożenia okresu dojrzewania: presja seksualna, pornografia, prostytutka nieletnich, subkultury, sekty (możliwość wyboru).
7. „Mieć” czy „być”.
8. Zakochanie, miłość, odpowiedzialność.
9. Internet – szanse i zagrożenia.
10. Różnorodność kulturowa – szansą czy zagrożeniem?
11. Kobieta i mężczyzna – skazani na siebie czy obdarowani sobą?
12. Jak przygotować się do małżeństwa?
13. Samotne macierzyństwo z wyboru.
14. Samotność – wybór czy konieczność?
15. Niepełnosprawność, starość, choroba, umieranie i śmierć – czy to tylko nieszczęścia dla rodziny?

Proponowana bibliografia (do wyboru przez uczestników):

- Augustyn J. (red.), *Sztuka relacji międzyludzkich. Miłość. Małżeństwo. Rodzina*, Kraków 2014.
- Augustyn J., *Duchowy przewodnik. Jak zrozumieć siebie i innych*, Kraków 2015.
- Chapman G., *5 języków miłości*, Kraków 2014.
- Chapman G., *Przewodnik po relacjach rodzinnych*, Warszawa 2016.
- Dębska G., Goździalska A., Jaśkiewicz J. (red.), *Rodzina w zdrowiu i chorobie. Uwarunkowania środowiskowe zdrowia*, Kraków 2012.
- Dudek M. (red.), *Wsparcie rodziny dysfunkcyjnej*, Krasnystaw 2010.

- Dziewiecki M., *Rodzina domem miłości i życia*, Lublin 2011.
- Dziewiecki M., *Komunikacja. Kochaj i mów co chcesz*, Nowy Sącz 2022.
- Glas P., Pulikowski J., *Ostateczna bitwa o rodzinę*, Kraków 2022.
- Grzelak S., *Dziki ojciec. Jak wykorzystać moc inicjacji w wychowaniu*, Poznań 2029.
- Eldredge J., *Dziki serce*, Poznań 2021.
- Filipek A., *Wspomaganie człowieka dorosłego w sytuacji przemocy w rodzinie*,
https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/7114/1/A_Filipek_Wspomaganie_czlowieka_doroslego_w_sytuacji_przemocy_w_rodzinie.pdf.
- Janicka I., Liberska H. (red.), *Psychologia rodziny*, Warszawa 2019.
- Jarosz K. i T., *Narzeczeństwo, czyli sztuka przygotowania się do małżeństwa*, Kraków 2014.
- Kluzer Ch., *Rodzice w separacji. Jak rozwiązywać problemy rozpadającej się rodziny*, Warszawa 2009.
- Kozak S., *Patologiczne formy komunikowania się dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni*, Warszawa 2014.
- Łuczyński A., *Dzieci w rodzinach zastępczych i dysfunkcyjnych*, Lublin 2008.
- Matusiak A. (red.), *Samotność chciana i niechciana*, Kraków 2009.
- McKay M., Davis M., Fanning P., *Sztuka skutecznego porozumiewania się*, Sopot 2013.
- Ministerstwo Sprawiedliwości, *Małżeństwo jako najlepsza forma profilaktyki przed przestępczością*, Warszawa 2019.
- Olearczyk T., *Sieroctwo i osamotnienie. Pedagogiczne problemy kryzysu współczesnej rodziny*, Kraków 2007.
- Parrott L. i L., *Polubić czy poślubić?* Wrocław 2014.
- Pawlukiewicz P., *O miłości*, Kraków 2021.
- Pulikowski J., *Jak budować więzi w rodzinie?*, Kraków 2011.
- Pulikowski J., *Kobieta od a do z*, Kraków 2014.
- Pulikowski J., *Mężczyzna od a do z*, Kraków 2014.
- Pulikowski J., *Zakochanie... i co dalej?* Częstochowa 2011.
- Sitarczyk M. (red.), *Rodzina w mediach. Media w rodzinie*, Warszawa 2013.
- Sosnowski T., *Ojcostwo w perspektywie pokoleniowej: studium socjopedagogiczne*, Warszawa 2018.
- Szustak A., *Akrobatyka małżeńska*, Kraków 2020.
- Szustak A., *Rodzinne pole minowe*, Nowy Sącz 2021.
- Turkle S., *Samotni razem*, Kraków 2013.
- Zakrzewski P., *Rola wychowawcza ojca w edukacji domowej*, Warszawa 2013.

Artykuły:

- Kuncewicz D., *Destruktywne strategie rozwiązywania konfliktów z perspektywy jednostki i w parach*, w: S. Steuden, K. Janowski (red.), *Psychospołeczne konteksty doświadczania straty*, Lublin 2009, s. 111-130. (artykuł)
- Rumianowska A., *Konflikty w rodzinie w narracjach młodego pokolenia*, "Studia nad Rodziną" 2013 nr 2, s. 247-276. (artykuł)
- Sowa-Behtane E., *Rodzina wielokulturowa w sytuacji konfliktów i zagrożeń*, "Wychowanie w Rodzinie" 2017 nr 1, s. 79-92. (artykuł)

UWAGA: Uczestnicy mogą zawnioskować do Komitetu Głównego o uznanie wybranej, zaakceptowanej przez nauczyciela-opiekuna, literatury do opracowania prezentacji lub filmu przez zespół.

3. Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na III etapie Olimpiady

Zawody centralne są 2-stopniowe.

Najpierw zespoły rozwiązują test jednokrotnego wyboru zawierający 30 pytań o zróżnicowanym stopniu trudności. Uczestnicy będą musieli wykazać się znajomością przepisów prawa polskiego i międzynarodowego w szczególności z zakresu obowiązków państwa wobec rodziny, znajomości struktur organizacyjnych oferujących pomoc rodzinie, przygotowanie do małżeństwa.

Uczestnictwo na tym etapie umożliwi młodzieży pogłębienie, usystematyzowanie i poszerzenie wiedzy na temat możliwości pomocy, celach i zadaniach instytucji świadczących poradnictwo małżeńsko-rodzinne i szeroko rozumianą pomoc społeczną.

Zakres problematyki, na bazie której będzie opracowywany test, jest zbliżony do testu z etapu szkolnego. Pytania na III etapie będą o podwyższonym stopniu trudności.

Problematyka:

- przygotowanie do małżeństwa;
- przemoc w domu, profilaktyka, możliwości uzyskiwania pomocy;
- macierzyństwo i ojcostwo;
- adopcja i rodzina (piecza) zastępcza;
- prawodawstwo dotyczące rodziny;
- formy, zasady i warunki zawarcia małżeństwa;
- separacja i rozwód;
- prawa i obowiązki małżonków, rodziców i dzieci;
- obowiązki państwa wobec rodziny;
- poradnictwo młodzieżowe i rodzinne w Polsce;
- techniki negocjacji, empatia (definicje).

Ważne umiejętności zdobywane podczas III etapu Olimpiady to m.in.:

- rozwijanie umiejętności wnioskowania, abstrahowania, rozwiązywania problemów, osądzania (operacje umysłowe);
- myślenie analityczne, syntetyczne, logiczne, przyczynowo-skutkowe, kreatywne;
- kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin wiedzy;
- umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł.

Bibliografia:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
(Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Pallottinum 1984, kan. 1055-1165.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. (Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59 z późn. zm.).

Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991, nr 120. poz. 526.).

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Tekst jednolity Dz.U. z 2022 r. poz. 615).
Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 2268).
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 1249).
Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 447).

W 2 części, zespoły uczestniczą w debacie. Przedmiotem dyskusji będzie: *Jakiej polityki rodzinnej potrzebuje Polska?* Komitet Główny przygotowuje 3 pytania, na które udzieli odpowiedzi każdy z zespołów; ponadto może zezwolić zespołom na zadanie wzajemnie sobie pytań (wcześniej przesłanych Komitetowi Głównemu).

Bibliografia:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
Stolica Apostolska, *Karta Praw Rodziny*, Warszawa 1999.
Instytut Ordo Iuris, *Jakiej polityki rodzinnej potrzebuje Polska?*, Warszawa 2015.
Wybrane raporty: Rządowej Rady Ludnościowej, Najwyższej Izby Kontroli oraz inne dotyczące demografii, problemów związanych z funkcjonowaniem rodzin, polityką prorodzinną państwa itd.

Podczas zawodów centralnych uczniowie będą mieli okazję wykazać się umiejętnością wystąpienia publicznego, wyrażania swoich opinii na określony temat, jasnego i przejrzystego formułowania myśli, wspólnego rozwiązywania problemów. Ten etap umożliwi rozwijanie twórczego myślenia i tolerancji wobec różnych poglądów.

Uczestnictwo w Olimpiadzie pomoże młodym ludziom w harmonijnym rozwoju i lepszym przygotowaniu się do uczestnictwa w rodzinie obecnej i tej, którą kiedyś prawdopodobnie założą.